

Добровольська Л.П. Проблеми формування ціннісних орієнтацій студентів у контексті сучасного українського державотворення / Л.П. Добровольська, В.П. Гпенюк // Проблеми, тенденції, перспективи екологізації культурно-освітнього простору: Матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару (30-31 жовтня 2014р., м.Мелітополь, Україна) – Мелітополь: Видавництво МДПУ ім. Б.Хмельницького, 2014. – 88 с.– С. 62-64.

УДК 378.015.31:17.022.1

Добровольська Лариса Пантеліївна

Гопенюк Вікторія Петрівна

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

(м. Мелітополь, Україна)

Проблеми формування ціннісних орієнтацій студентів у контексті сучасного українського державотворення

Проблема цінностей і ціннісних орієнтацій у сучасній вітчизняній психології та педагогіки є однією з найбільш значущих і актуальних. Це пов'язано з відсутністю чіткого уявлення про ціннісні ідеї, необхідні суспільству, що переживає кризу, а також ефективні способи впливу на ціннісну свідомість підростаючого покоління.

Сучасне економіко-політичне становище в Україні, соціокультурні перспективи державотворення висувають до індивіда нові вимоги. Суспільство потребує відповідальної, активної особистості, зі сформованими громадянськими, моральними якостями, високим професіоналізмом, гуманістичним, екологічним світоглядом. Варто відмітити, що фундаментальні психолого-педагогічні дослідження структурно-динамічних особливостей ціннісно-сміслової сфери особистості в різний час здійснювали І.Д. Бех, Ф.Ю. Василюк, М.Р. Гінзбург, З.С. Карпенко, Д.О. Леонтєв, Т.М. Титаренко, В. Франкл, Н.В. Чепелева. Закономірності психічного розвитку особистості в юнацькому віці розкривали Л.І. Божович, Е. Еріксон, Я.Л. Коломінський, І.С. Кон, Г.С. Костюк, С.Д. Максименко, В.П. Москалець, М.В. Савчин, С.Л. Рубінштейн [3, с. 22].

В. Шапар зазначає: „Цінність – поняття, яке використовується у філософії, психології і соціології для позначення об'єктів, явищ, їхніх властивостей, а також абстрактних ідей, що втілюють у собі суспільні ідеали і виступають завдяки цьому як еталон належного”. Будь-яка цінність має значення лише в порівнянні з іншою, протилежною їй. Люди прагнуть добра, тому що існує зло, захищають істину, тому що є брехня, захоплюються прекрасним, тому що є химерне. Зовні цінності виступають як властивості предмета чи явища, однак вони притаманні людині не від природи, а тому, що вона залучена до сфери суспільного буття людини і стала носієм певних соціальних відносин [4, с. 597].

Ціннісні орієнтації особистості, її життєві перспективи, плани є проекцією духовного життя суспільства, формуються під впливом суспільних чинників, обумовлені системою виховання й навчання. Цінності, як і інші особистісні утворення (спрямованість, установки, переконання) розглядаються як результат відбиття у свідомості людини суспільних відносин і соціально-економічних умов життя. Стає цілком очевидною роль духовних цінностей, системи ціннісних орієнтацій, глибокого оволодіння ними у забезпеченні для кожної людини широких і реальних можливостей для життєвого самовизначення, самореалізації та самоствердження. Відповідальність за забезпечення саме таких можливостей лежить на відповідних національних, державних інституціях. Це передусім освітньо-виховні заклади (державні і приватні), наукові установи, що їх обслуговують, сімейно-родинне виховання, громадські організації [2, с. 327-329].

У структурі людської діяльності ціннісні орієнтації найбільш тісно пов'язані з пізнавальними та вольовими її сторонами. Система ціннісних орієнтацій створює змістовну сторону спрямованості особистості й виражає внутрішню основу її відносин до дійсності. У цілому ціннісні орієнтації представляють собою складний соціально-психологічний феномен, який характеризує спрямованість і зміст активності особистості, що визначає

загальний підхід людини до світу й до себе, що надає зміст і напрямок особистісній позиції, поведінці й вчинкам людини [1, с. 134].

Якщо порівняти основні цінності старшої генерації (вчителі, викладачі), а це – „відповідальність”, „взаємодопомога”, „взаємопідтримка один стосовно іншого”, „почуття товаришкості”, то для сучасної молоді характерна модель егоїстичної, індивідуалістичної свідомості. Однак, на нашу думку, це й позитивно. Якщо, студент-першокурсник ставить перед собою мету і домагається свого, то старше покоління несе відповідальність за наслідки всіх своїх дій. Ми відмічаємо, що це формує у молоді такі вольові якості, як „самостійність”, „ініціативність”, „цілеспрямованість”.

На кожній стадії особистісного розвитку вибір переважного механізму формування ціннісної системи визначається складним комплексом внутрішніх і зовнішніх факторів. Внутрішні психологічні фактори й фактори зовнішнього соціального середовища визначають особливості розвитку системи ціннісних орієнтації особистості.

Висновки. Доцільно підкреслити, що студентство акцентує увагу на таких якостях особистості: впевненість у собі, цілеспрямованість, життєрадісність, раціоналізм, самоактуалізація, відсуваючи назад такі якості, які сьогодні більше цінує старша генерація вчителів: відповідальність, доброта, толерантність, чуйність тощо. Але аналізуючи це явище, не треба поспішати с категорійними висновками на захист старшої генерації. Ми вважаємо, що необхідно зробити знижку на певний максималізм молоді, на динамічні економічні, культурні та соціальні кризи, які переживає наша країна в цей складний для нас період [3, с. 23-24].

Література

1. Абульханова-Славская К.А. Деятельность и психология личности / К.А. Абульханова-Славская. – М.:Наука, 1980. – 334 с.
2. Боришевский М. Дорога до себе: Від основ суб'єктності до вершин духовності: монографія / Мирослав Боришевський. – К.: Академвидав, 2012. – 416 с.

3. Добровольська Л.П. Психологічні та соціальні чинники формування ціннісної сфери старшокласників у контексті українського державотворення / Л.П. Добровольська, І.С. Третьякова // Рідна школа. – 2006. – №1 (912). – С. 22-24.

4. Шапар В.Б. Психологічний тлумачний словник / В.Б. Шапар. – Х.: Прапор, 2004. – 640 с.